

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat. pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Matiji Kravanja-I v nunskih ulicah h. štev. 386. Vse pošiljave naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold, če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Katoliška duhovščina in liberalci.

III.

Ali ostala so vsa ta zagotavljanja in vse pravice le mrtva črka Kakor hitro so liberalci merodajno oblast v roke dobili, jeli so jo tudi po svoje obračati in zavijati, in se niso več zmenili za dane in zagotovljene pravice.

Lafitte, ki je bil ministerstvo prevzel, vidivši, da se njegovi nameni prekrizavajo, in njegove nade druga za drugo po vodi splavajo, obožan in iznenadjen popusti državna vajeta; liberalci pa brez strahu krinko z obraza potegnejo. Neodvisnost svetice cerkvi pustiti, zdi se jim nevarno, državljanski samostojnosti; cerkveni ustavi se morajo podvreči državnim postavam, vse šolsko nadzorništvo mora biti v državnih rokah; zveza katoliške cerkve z rimskim sedežem mora biti pretrgana; vklenejo in urobijo z postavnimi dodatki cerkev na Francoskem, kakor ne bi bil nobeden absoluten vladar delal; minister za uk in bogočastje vlada in nadzoruje cerkev, škofo izvoljene potrditi ali zavreči pripuščen je njemu pravica; medsobne duhovske zadeve razsoditi, izdajati cerkvene določila in cerkvene ukaze, prisvojiti si oblast on; ali se imajo zbrati cerkveni oblastniki k pogovoru in porazumenju, on dovoljuje; temu nasprotna djanja, kakor nadškofa Lionskega in Pariškega, on obsojuje in kaznuje. Katoliških privatnih šol ne trpi zraven državnih, in ktere po milosti dopusti, pod svojim nadzorništvom tako pritiskuje, da se niso kar nič razločevale od državnih; in to je bilo toliko žalostneje in okrutneje, ker jih je vlada v nekristjanskem, brezbožnem duhu gojila. Tako zaporedoma podvežejo katoliški cerkvi vse žile, da slednjič zdihuje in hira zvezana in vklenjena v tesnih sponah državne posilnosti, vkljub ustavi, ki je bila vsaki cerkvi popolno svobodo v lastnih zadevah zagotovila.

Med onimi, ki so cerkev in duhovščino v sužne oklepe stiskali, bila sta tudi znameniti protestant Guizot in pa Thiers, (predsednik sedanje francoske republike.) Cerkveni oblastniki in odločni učeni katoličani, spoznavši žalostni stan cerkve, in previdivši, kako so jih prevarili liberalci, povzdignejo glas v parlamentu in o vsaki priložnosti, ali zastonj; liberalci, v posesti vse oblasti, se zanje ne zmenijo; katoliški duh pa, čeravno vklenjen v državnih sponah, se vendar vedno bolj zbuja in tirja pravico, tudi za katoliško cerkev; nezadovoljnost in notranje homatije rasejo od dne do dne, ali vse zastonj. Da bi katoličanov pozor kam drugam obrnili, širijo liberalci sovraštvo proti Jezuitom, kot protivnikom franc. vlade; ako se teh rešijo, dokazuje vojvoda de Broglie, je rešena franc. država.

Viditi posilnosti in okrutnosti liberalcev proti cerkvi in duhovščini, Montalembert-a, znamenitega govornika, srce pravične jeze vsplameni, da jim golo resnico v oči pove v parlamentu: „Ne govorimo več od stare liberalne stranke; kdo ne ve, da obstoji le še po imenu, ker se je izneverila vsem načelom in zahtevam prave svobode, ker je vse predsodke in strasti združila v divjem sovraštvu do prostosti vesti in nauka. Potem ko so svet dolgo časa s svobodo sleparili, snamejo komedianti liberalizma krinko z obrazov, ker vidijo, da mora svoboda tudi Bogu in cerkvi v prid biti. Pa ni se temu čaditi; oni so naravni in prepoznani

dediči krvavih posilnosti franc. revolucije. Ne zanašajmo se na-nje; pričakovati nimamo od njih ničesa.“

Te besede niso padle na skalo; ljudstvo zdaj močnejše povzdigne glas, liberalcem pa srce upade, in Guizot, ki je v Rimu tirjal, da se imajo Jezuiti iz franc. dežele izgnati, začne se katoličanom dobrikati, ker so bile blizo volitve, in bal se je, da ne bo več sedel v parlamentu, ako se katoličanom ne prikupi. (Ni li taka tudi danes?).

Državna subvencija in duhovščina.

Govoriti o tej zadevi še le zdaj — post festum — sili nas časnikarska dolžnost, ktero „Glasu“ do zdaj spolniti, ni bilo mogoče; sili nas tudi nekako samoljubje, da odložimo breme, ktero nam srcé teži, i da povemo odkritosrečno naše mnenje.

Kakor znano, je oni znesek 500.000 gold. le posojilo (predplačilo na poznejši obrajt, Vorschuss) verskemu zalogu v poboljšanje plače avstrijski duhovščini, koji zboljšek odmeriti, prilastila je vlada sebi pravico. S tem korakom se je gosp. minister Stremayr postavil očitno za poglavarja nad cerkvenim premoženjem; prisvojil si je pravico, po svoji volji ravnati z onim zalogom! Kaj pa pravi članek 30. pogodbe med papežem in avstrijskim cesarstvom? Le-ta določuje, da pri naredbah zastran cerkvenega premoženja se imajo vlada i cerkvene oblasti med seboj porazumeti. Akoravno je gosp. Strem. v svojem teologičnem govoru 25. julija 1870. konkordat za neveljaven razglasil, in koj potem 30. jul. tudi grof. Beust to rimski kuriji naznanil, vendar nekaj veljave ima menda še vedno, dokler ne izreče tudi papež Pij IX. konkordat slovesno za neveljaven; vedno ostane še avstrijskim škofom vodilo pri pogajanju z vlado, in pa duhovščini pravilo, kako se jej je vesti pri cerkvenih vprašanjih. I kdc nam je porok, da ne pojde gosp. minister na potu naprej, ki ga je nastopil, če še ne zdaj — ker pravijo, da je sklenjeno neko pomirjenje med g. ministrom in višo cerkveno oblastjo (!?) — pa pozneje; da mu ne pade v glavo, iz kakoršnega koli vzroka kar samostane izprazniti, ali kaj enacega? Saj merodajni liberalni časniki, celo oficiozni, cikajo že na to. I zdi se, da je sedanji čas skoraj ustvarjen za to, zdaj, ko publi liberalizem tako krepko svoje moči razvija cerkvi v pogubo!

A g. minister nij se postavil z onim činom le za gospodarja cerkvenega premoženja, tem več celó za sodnika duhovskega obnašanja, kakor je objavil meseca marca 1872 v državnem zboru govoreč: Glede vrednosti, državljanskega obnašanja in potreb duhovščine mora razsodni, merodajni vpljiv pri razdelitvi onega zneska ostati vladi, i sicer direktno ministerstvu. Javno si tedaj vlada prisvojuje pravico, usesti se na sodnijsko klop i poedinega prosilca za ono subvencijo spoznati ali za vrednega, ali za nevrednega. Merilo vrednosti pa nij le borno stanje, ampak vedenje poedinih v mišljenji i dejanji vladi nasproti! I da vlada sama sebe ne goljufa, mora popraševati pri policiji i okrajnih glavarstvih o kretanji tacih prosilcev, je li se vrtijo v ustavovernem kolobaru, ali pa delajo v federalističnem smislu — torej po misli ustavakov — državi nasproti. To nijso le prazne besede, to so znana fakta. Dunajski „Vaterland“ marsikako

čudno trohico o tem donaša. Vladna disposicijska pravica tedaj se izvršuje prav samovoljno. Odličnih in iskrenih duhovnikov dunajske škofije prošnje, koje je škofijstvo vredne spoznalo i vladi predložilo, je vlada odvrгла. I zakaj? Ker dobro poznajo zahteve sedanjega časa i se tedaj poslužujejo zdatnih sredstev, da bi nasprotni naporu liberalne stranke ne preplavili katoliške svete stvari; ker se udeležujejo katoliških zborov, ker podpirajo z besedo in dejanjem katoliški življenj — kratko rečeno, ker niso pripravljeni, trobiti v liberalni ustavoverni rog!

A logična spretnost gosp. ministra raje le dalje; to ni še vse. On se je dejansko postavil sodnika vere in svete cerkve. Po njegovih nazorih, objavljenih 25. jul. 1870. v državnem zboru, katoliške cerkve vera vsled zadnjega občnega cerkvenega zbora ni več prvotna. Ona starokatoliška stranka, kakor se imenuje, je njemu prava in prvotna; slednja stvari tedaj pravo, prvotno cerkev; ona bi morala, ako se ministrovu modrovanje izpelje, dobiti cerkveno premoženje i katoliške veže božje v povoljno porabo! Saj si on prilastuje pravico, soditi, kdo je katoličan, ali ne, razpolagati s cerkvenim premoženjem, čuvati s pomočjo njemu podložnih organov nad duhovstvom i je stavljati po ustavaškem merilu v rubriko vrednih ali nevrednih ministrove milosti! Sicer za sedaj je gosp. minister zavrnil prošnjo starokatoličanskih duhovnikov, da bi jim kaj podelil od onega posojila; ali kdo bo porok, da se kaj tacega v prihodnje ne zgodi?

Tako je tedaj vlada tista, koja je oni pripomoček za duhovne odmerila, in škofijam naznanila, da bi one svojo duhovščino povabile, vlado za zboljšanje plače prositi.

Res, da v vladinem naznanilu do škofij nij bilo nobenega vprašanja o političnem obnašanju prosilcev; tudi ni bilo pričakovati, da bi gosp. minister tako nespametno in nepolitično ravnal. Zahtevalo se je le spričevanje moralnega obnašanja, službenega vedenja in dokaz nedostojnih dohodkov. Zato ne smejo se *odsoditi* niti škofijstva, ki so tako povabilo razposlala, niti duhovščina, ki je na to prošnje vložila. Ali, kakor se vidi iz navedenih položajev, govorov in dejanj ministerskih, namen državne pripomoči je brez ugovora *politišk*: vkleniti, namreč, duhovščino v državne verige. „Ta način pa državne pripomoči,“ piše „Sl. Gospodar“ 11. jul. 1872. št. 28., „duhovščino demoralizuje; kajti, ako le on zboljška na plačilu upati sme, kdor je v narodnih in političnih zadevah brez hibe, to je v obojem oziru mrtva dušica, potem bode marsikdo skušal s tem se priporočiti, da roke križem drži in se liberalni gosposki ne zameri. To pa je gola sebičnost, pravi strup vsemu blagodajnemu, na korist svete crkve, človeštva in narodnosti meričnemu delovanju.“ Tak namen se ne sme pospeševati, treba se mu zoperstavljati z vsemi postavnimi sredstvi. Kaj tedaj? Tukaj ne gre le za ono čudno svoto, tudi ne, da se vladi kljubuje, ampak gre za *princip*, za pravo cerkve, za pravico, za jasna postavna določila! Morala bi vlada duhovstvo vse drugače podpirati že iz hvaležnosti zaradi moči, katere cerkev in duhovstvo državi posredno posvečuje v vsestransko blagostanje! Ono posojilo bi moralo biti pravična zahteva, s katero bi se blagonosni vpliv cerkve in njenih organov hvaležno pripoznaval; oni državni donesek imel bi biti le neko povračilo za storjene krivice. Ako se nam vedno s perstom kaže na ogromne zneske, katere je država — kakor se trdi — cerkvi posodila, naj se nikar ne zabi pomisliti na milijone, katere je država od Jožefa II. do današnjega dne cerkvi ugrabila, ali z malomarnim upravljanjem zapravila. Tukaj tiči zajec! Cerkevni (verski) zalog je majhen, kar bi ne smel biti. Tak pa je, ker je uprava bila — Bog pomagaj! Tukaj pa se namerava, duhovščino nekako podkupiti!

Našim nasprotnikom.

Naj prej se zahvalujemo vsem p. n. gospodom, kateri so si prizadevali, po kateri poti koli našemu listu, še popred, ko je na

svetlo prišel, „reklam“ delati. Nekaj je to že zdalo: marsikdo si je „Glas“ osmislil iz radovednosti. Osobito pa gre hvala dopisnikom v nek velik časnik neke slovanske dežele v široki avstrijsko-ogerski menarhiji. Le-ta časnik je vže po ne še rojenem „Glasu“ glasovit postal. Pri vsem tem pa se je enkrat toliko ponižal, da je samemu sebi prerokoval, da mu bode naš list „bet“. Te čudne napovedi si ne moremo tolmačiti drugače, nego da oni list znabiti sam čuti, da je kakega beta vreden; morebiti pa tudi, da si ne zna ljudi drugače misliti, nego da mora vsakdo na svetu biti — kladvo ali naklo.

Ali, k čemu, za Božjo voljo, bomo mi „bet“? Že po pohlevni naši slovenski naravi ne moremo biti bet; še manj pa kot spolnovalci evangeljske zapovedi: Če te kdo po enem licu udari, podajmu še uno. — Toda, bolj nego ta evangeljski rek, bode uga-jalo možem, za katere pišemo, kar je Sokrat rekel svoji razdraženi Ksantipi, ko je ponočno posodo na-nj razlila: Saj sem vedel, je dejal, da po tolikim grmenji pride *dež* — še dobro, da *toče* ni. To, vidite, je naše geslo — tako pohlevni smo. Čudno se pa nam vsakako zdi, da se je neimenovani veliki list beta bal.

Da bi že hotel „Glas“ biti komu bet, imel bi pravico, tolči po njih, ki oni veliki list tako neodgovorno za nos vlačijo. Kako ne? Primerite razne dopise o naši malenkosti — pa recite, da ni med njimi nasprotja. Vsak čas se je o „Glasu“ kaj družega trdilo; in kedo bi hotel naštevati vse faze, skoz katere so „Glas“ pretepali, predno so prišli do nar. novejšee, kojoj imenujemo „Rauscher-Stremayr-jevo“.

Hvala Bogu, poznamo jih v našem taboru, ki dobro vedo, *kje* in *zakaj* neke ljudi med našimi poštenimi nasprotniki čevlji tišči, da v eno mer kriče: Tat, tat, ulovite ga!

Tatje pa so *oni sami*, ki le zato tako vpijejo, da od sebe sum odvrtaajo. Ni se li že večkrat zgodilo, da se je prekanjen glumač izdal za policijskega komisarja in se obnašal kot tak, da je pod tem plaščem druge lože opeharil? Fiat applicatio! — Konkurencija, ljubi bratje, konkurencija: ta vas tare in muči; konkurencija — to je vsa vaša *javna* skrivnost; ona je izvirek vaših dopisov, ona vam usiluje vsa razna „poštena“ sredstva, s katerimi zoper „Glas“ agitujete. O *tajnih* vaših skrivnostih molčimo, dokler nas ne prisilito o njih govoriti.

Primaruha! saj to je živa polemika! Podobno jej je enmalo. Če prav pa je prilik dovolj, in skušnjava, spustiti se v polemiko, huda, vendar nečemo se jej udati. Samo nekega dopisnika „s Krasa“ v večkrat neimenovanem časniku primemo za škric — ne, kakor da bi bil on vredniši, ko drugi, ampak, ker je do danes zadnji in ga vzamemo torej za pars pro toto. Kar kraškemu dopisniku v poduk povemo, naj bode našim čitateljam za kratek čas. „Poročiti Vam moram“ — piše „dop. s Kr.“ — *gotovo* vest, da je pri našem ljudstvu . . . zaupanje v rodoljubno stranko in njeno glasilo *preukoreninjeno*, kakor da bi mogel oni čudni „Glas“ seči v deveto vas, kakor se sam hvali.

Če je, kar poročate, *gotova* vest, čemu se „Glasa“ bojite? Kako vam more „Glas“ biti na poti?

„Žalostno je“ — govori dop. dalje — „da se med Slovenci najdejo ljudje, ki za skledico Ezavove leče (že prestara fraza!) prodajajo narodovo *prihožnost*.“ — Prihodnosti ne morejo prodati — kakor medvedove kože ne — dokler ni medved ustreljen — a *sedanjost* prodajajo, ne za *lečo*, ampak za tiste podobice, ki veljajo za cvenk.

Tega, kar je „Glas“ priobčil o svojem „nastanku“, nečete verovati!! Zakaj pa Vi zgodovine njegovega nastanka ne dopolnite, kakor smo Vas in vaše pozvali mi, in Vas je pozval tudi izmed *vaših* nekdo v Vaših organih? Boste videli, da bo potem popis nastanka dokaj verjetniši.

Človek „na Krasu“ ne more vsega vedeti, kar se včasih v Gorici snuje in spleta, zato smo Vas že hoteli ravno povabiti na tukajšno višo šolo, ko smo zapazili, da vendar niste brez vse šole, samo da nekaterih reči preveč veste, družih premalo. Vse preveč natančno (za Kraševca) Vam je znana genesis onega društva, kojega „odločno delavnost“ hvalite. Tako naivnih se nas pa vendar misliti ne morete, da bi Vam mi Vašo genesis raje verovali, kakor Vi nam „Glasovo“. Premalo pa ali nič ne veste tam, ker pišete o „ponižanji“ „društvenega odbora“, o „kompromisu“ z obrekovalci i. t. d. „Zdaj“ (ko je bil namreč lani kompromis med dvema strankama v društvu splaval po vodi) — pišete — „zdaj so se imeli rodoljubi pokazati“. Ali . . . poskrili so se po *kotih*, ter zavidljivo gledali vspešno društveno delovanje. O listu se jim še sanjalo ni.

Za Boga svetega! Kam ste zašli, g. dopisnik „s Krasa“? So li ustanovitelji „Glasa“ *Vaših* strank možje? So li imeli kedaj z Vami in Vašim društvom kaj opraviti? In če so imeli, povedite, kedo in kedaj še le? Zakaj vklepate „Glasov“ nastanek v zgodbo Vaših društvenih homatij?

Latinski pregovor pravi: V repu strup. V Vašem sestavku pa nahajamo ravno nasprotno: v repu med. Edino, kar ste prav zadeli, je to-le: „Rauscher-jevi pogovori z ministrom Stremayrom,

njegov organ „Volksfreund“, Schwarzenbergova okrožnica do česke duhovščine, znana *udanost vladina* našega škofa, (So li škof *vladi* vdani, ali ona *njim*? Po Vaši pisavi ni to jasno.), odvisnost „Glasa“ in njegovega uredništva od tega nenarodnega škofa, zadnja številka „Glasova“ in nekateri njeni vodje, vse to je v neki zvezi, in vzbudi v človeku misli i. t. d. V „zvezi“ je vse to, res, pa tako, kakor se otrobi vežejo. Sicer je to osem zlatih vrst Vašega dopisa; čez devet let nam utegnejo prav priti; pa tudi že danes.

Navedeni odstavek je naj bolji v dopisu „s Krasa“, toda je povedal dopisnik samo polovico resnice, druge polovice ni vedel. Naj mu jo povemo mi.

Največi del mestnih duhovnov in mnihov, slovenskih in laških, začeni od prevzv. nadškofa doli do naj nižega „lajka“ na Kostanjevici ali pri kapucinarjih. Je iz državnih jasel; izvzeti so 3 duhovni pri Ursulinaricah, 2 kateheta mestnih šol in zavodov, en duhovnik v deželni službi in — strašni očetje jezuiti. Še eden je, ki za silo od svojega privatnega, Renzingerjevega *) beneficija pri sv. Ivanu živi, in to je „Glasov“ (duhovni) urednik. Vidite tedaj, malo da ne vsi so v Stremayrovih pesteh, vsi odvisni. Ej, pasja dlaka! Na bogoslovce sem pozabil. Ti, ti so še le odvisni! Odvisni od odvisnega nadškofa, odvisni od odvisnih predstojnikov in slednjič od „Ezavove leče“ vladinega stipendija.

Omnia sunt hominum tenui pendencia filo,
Aere Stremayeri, quae valere, ruunt.

(Ov.)

In pri taki odvisnosti očetov svojih hočete, da bo „Glas“ neodvisen?! To ni po nikakem mogoče. — Povrh vsakdanjega hleba je pa poslal Stremayr ekscelencija po kard. Rauscher-ju še 2000 gl., iz katere svote se bodo delile konec leta nagrade urednikom in vsem pridnim dopisovalcem „Glasovim“. (Pozor!) Delili jih bodo „goriški kanoniki“ „v nadškofjski pisarnici“.

Če. čitateljem je na voljo dano, imeti ta spis tudi za „podlistek“, ako se jim zdi uni „o prepovedanih knjigah“ preresen.

Resno pa naj pristavimo h koncu to, da se nadejamo, da bode, kar smo tu danes pisali, prvi in zadnji spis te vrste. Čemo videti, na kateri strani je miroljubnost.

Dopisi.

Od Branice, 4. jul. — Od daleč opazovaje politično gibanje na Goriškem pač ne more lahko človek razumeti, od kod to, da pravi glas katoliških Slovencev na meji Italije ni prodril še v javnost, kakor je želeli i upati ravno od mejašev razburkane Italije. Mi ne mislimo nikakor ne, da bi bili do sedaj tamošnji pravi katoliški narodnjaki spali, marsikteri njih lepi čin nas prepričuje nasprotnega, a to nam je nejasno, da se niso mogli do sedaj zjediniti ter govoriti glasno, kakor tirja sedanji čas, ko upijejo naši verski i narodni nasprotniki na vse grlo: V slogi je moč! Do sedaj so bili zlasti duhovniki raztreseni v političnem gibanju i delavnosti, ker ni bilo središča—društva—kterega bi se z vso zaupnostjo oklenili.

Slovenski narod je vnet za svojo domovino, pa tudi goreč za vero; zato mora društvo, ki hoče biti pravi izraz narodnega mišljenja, i časopis, ki hoče biti glasilo našega naroda, delati i govoriti za vero i narodnost, i to toliko več, ker so v obče naši nasprotniki protivniki vere i narodnosti ob ednem.

Možje, ki so sprožili misel i delajo, da se oživi na Goriškem društvo, ki bo popolnoma sprejelo i delalo za naroden program, za vero i narodnost, so pokazali, da so se iz dosedanjih dogodb učili ter nekaj naučili. Očitati jim smemo le to, da so se prepozno oglasili. Ako bi se bili prej, bi marsikterih ovir ne bilo. Tisti pa, ki zdaj po krtovo rijejo zoper to društvo, niso pravi prijatelji našega naroda, ki hoče ostati tudi *katolišk*; zaničljivo se obračamo od tacihi tihotapcev. — „Glas“ pa, kot pravi glas našega naroda, veselo pozdravljamo i srečno želimo, da bi se ga vsi pravi prijatelji našega naroda oklenili, po njem narod podučevali i budili, proti vsem sovražnikom pa krepko i dostojno branili. Srečo!

Iz goriške okolice, 10. julija. — Nezdavno je v Gorici in okolici agent zavarovalne banke „Slovenije“ podpise za akcije pobiral in jih tudi še precej nabral, tako, da se je število še ne oddanih akcij zdatno skrčilo in banka lahko v kratkem času svoje delovanje prične. Čudno se je zdelo, da je ta agent toliko deležnikov našel, med tem ko ni mogel drug agent, ki je bil pred dvema mesecema v teh krajih, nič opraviti. Nekoliko je sicer sam zakrivil, ker je prehitro srčnost zgubil; saj bi bil moral vedeti, da od začetka nobena reč, posebno, če so denarstvene zadeve vmes, po godu ne gre.

Če ga je tudi marsikak, ki se usti, da je narodnjak, in je

*) Renzinger! To je moral biti kak nemškutar. Tedaj se je skadila tudi urednika Kr. samostalnost. Uni urednik T. je ces. kralj. pokojnik!

Slavec.

tudi premožen, odgnal, bil bi moral potrpeti in misliti, da navadno je tistemu, ki se veliko in široko usti, malo vere dati; poskušati je imel drugje. Pa res, kam se je hotel revež obrniti, saj je bil mož, ki je navezan na drugo banko, povsodi razglasil, da to početje je zgoli „švindeln“ in — „nemška stvar“ itd. itd.

Pa množ obrača, Bog obrne. „Slovenija“ je pri vsem tem šuntanju in obrekovanju bolj in bolj oddajala akcije in, še ni davno, smo čitali, da je slavní rodoljub Gorup iz Trsta jih 100 podpisal in zagotovil, da prevzame vse druge, ko bi se ne oddale. Tako tedaj je ustanovljen naroden zavod ukljub tolikim zaprekam, ki so se stavile od narodnjakov čistega zlata (?). Zdaj ne ostane drugega, ko da ljudstvo vse svoje interese zastopati dá po tej banki. Posebno duhovni in drugi inteligentni možje imajo priliko, podučevati prosto ljudstvo, kaj je namen zavarovalnih bank in posebno „Slovenije“ v Ljubljani. Pri nas je zavarovanje še na nizki stopinji, posebno v gorskih krajih, kjer so slamnate strehe in ravnotu bi se morali nekoliko potruditi možje, ki so poklicani, da narod učijo. Naj tedaj vsak, komur je mar za svoj narod, priporoči ljudstvu, da se zavaruje in sicer naj denar ne pošilja v tuje kraje, ampak v središče Slovenije, kjer ne iščejo dobička, ampak materialno korist ljudstva.

Iz Dornberga, 11. julija. — Glas naših zvovov zdaj molči, ker čakajo prerojenja v Broili-evi zvonariji v Gorici, *) zato spregovori zdaj ti, moj „Glas“, nekaj o naši sicer šumeti fari.

Predzadnjo nedeljo smo imeli v naši čitalnici besedo, koje se je vdeležilo nenavadno število odlične gospode, a malo prostih kmetov. Predstavljal se je med drugim „Mutcev Luka“, ki je gospodi močno dopadal, ne tako pa prostemu kmetu. Pa pustimo to. Veliko bolj važna je bila za nas pretekla nedelja, koji dan se je ustanovilo *vinorejsko društvo*. Zbrali so se proti večeru naši farmani v obilnem številu v čitalnični sobani. Gosp. Kerševani poprimo narpred besedo, da razloži, k čemu smo se sošli in koliko važnosti ima za nas vinorejsko društvo. Za njim govori g. prof.-voditelj Povše, ki je blagovolil nas o tej priložnosti počastiti s svojo nazočnostjo, prav mikavno in učeno o koristi vinorejskih društev, odbijaje prepričavno vsa nasprotna mnenja. Na to se je volil novega društva odbor, v kojega so bili voljeni enoglasno: v. č. g. Kramer, župnik, za predsednika; g. Kerševani za podpredsednika in odbornika, č. g. Kolavčič, kaplan, za tajnika in odbornika, dva Sinigoj-a in Mrevlje za odbornike, slednjič grof Coronini in g. Povše za častne ude.

G. predsednik je sicer novinec v našem kraju, ali da je on skušan kmetovavec in umen vinorejec, kaže farno posestvo, v tekočem letu vse predelano, in dobra kapljica, koje ima v hramu. Da bi se pač povsod, ker zlata tertica rase, ustanovila vinorejska društva. Koliko zlahtnejše kapljice bi se pridelalo, in koliko več cvenka potegnulo.

Dornberžanom pa želim: *Mnogo kapljic, mnogo let!*

— **Iz Cejlona**, (otoka južne Azije) piše nam znan domodec in misijonar razne znamenite reči. Med drugimi se hvali z življenjem misijonarskim, ktero primerja rajskemu. Opraviti mu dajo veliko misijonarske dolžnosti; v enem letu se mu je posrečilo, spreobrniti h katoličanstvu 40 Budistov, 15 paganov in 20 protestantov. Veliko opravila dajejo zakoni, ker je med onim ljudstvom teško pozvedeti rodbino, in ker je v taistih krajih toliko divjih zakonov; vendarle slušajo svarilni glas misijonarjev in vsako nedeljo zamoreš videti po 5-6 tacihi, ki vsled svojih poprejšnih divjih zakonov očitno pokoro delajo s ternjevo krono na glavi in križem v roki. Premoženje cerkvà je vse v rokah duhovnikovih; po 300 do 700 gold. na mesec dobiva posamesna cerkev od ljudstva. Misijonarja ljubi in spoštuje ljudstvo, približuje se mu z zaupanjem in ga z vsem obilno preskrbuje, ako je on lepega in svetega zaderžanja. Vina za sv. maše in, kolikor ga še sicer potrebujejo, dobivajo s Francoskega—plačaje bokal po goldinarji, tudi po dva, tri goldinarja. Pripoveduje dalje misijonar, kako lepe so in vedno zelene tamošnje dežele; vroče je sicer, ali od morja sem pihlja vedno hladen veterc. Dalje popisuje živali tistih krajev, ki so: zelo veliki sloni, ki človeku nič žalega ne store; velika, pa ne nevarne in ne strupene kače; opic brez števila; papige, pavi i. t. d. Med ribami pa se dobi veliko morskih volkov, celo kiti se nalete tu in tam. H koncu nam še sporoča misijonar, da imajo zdaj neko zamaknjeno, ki ima pet ran Kristusovih, iz kterih kri teče o petkih in nedeljah.

Kadar dobimo zopet pismo, ga ponudimo precej bralcem.

Ogled.

Avstrija. — V predzadnjem našem listu smo omenili nek telegram, vsled kterega bi bil kardinal Schwarzenberg v Pragi gledé na sedanje *šolske postave* svoji duhovščini pi-

*) Preliti so; včeraj so jih v škofiji blagoslavljali.

Ur.

sal, da naj ima postave za dognano reč, proti kateri ne gre direktno vpirati se itd. Pristavili smo pa opombico: „Ako sta telegrama (navedeni in še drug) resnična, naj sodijo bralci sami, kako zdaj reči stojé“. Naša opazba ni bila nepotrebna. Ker je lažnjivost liberalnih (sosebno officiozno-liberalnih) časnikov mnogokrat prav predrzna in nesramna, je dobro, da čitatelj njihove pikantne vesti na gosto sito dene in se zoper njih morebitno neresničnost zavaruje. Po tem, ko so časniki Schwarzenberg-ov razpis dalj časa v svoje namene zelorabili, prišlo je zdaj na dan, da je razpis — izmišljen! Ni kardinal, ni kateri drugi škof na Českem ali Moravskem ni tacega ali enacega razpisa izdal. Pač pa je Praški kardinal razposlal okrožnico o zadevi duhovske kongrue (plače).

Škofovski memorandum (spomenica) ne pusti časnikarskih junakov spati. Ministerski odgovor na spomenico jim prizadeva glavobol. Danas trdijo, da minister odgovori, jutre, da ne odgovori; zraven pa vedó povedati, kakšen da bo ali bi bil odgovor, da se namreč škofom njih zahteve odbijejo. To škofje že tudi vedó. Celó na krono samo so sum zavalili, kakor da ne bi hotela odgovornega pisma potrditi. Naj novejša vest o tej reči je, da ostane spomenica brez odgovora, kar bi imelo pomeniti, da ostane vse, kakor je.

Nadvojvoda Vilhelm je zdaj na ruskem dvoru; šel je k manovram (vojnim vajam) ruske armade. Tje radi gledamo za udi naše cesarske rodovine.

Hrvaško. Dne 12. jul. je sprejel prsv. cesar na Dunaji poslance, ki so mu izročili *adreso* hrvašk. zbora. Reklo je Nj. vel., da jih veseli, da je nastopil zbor pot, ki drži do praktičnih nasledkov. Obečal je tudi cesar, da naroči ogerskemu zboru, da se regnikolarni deputaciji obeh dežel porazumete zastran zaželenih poprav v pogodbi leta 1868. zadevajoči državno-pravne razmere med Ogerskim in Hrvaškim. — Pravijo, da se je porazumenje med narodno in magyarsko stranko v hrv. zboru dognalo po prizadevanji krone same. (Na-njo stavimo tudi mi naše upanje gledé na razmere takraj Litave). Škof Strossmayr in drugi velikaši so poklicani v Beč; gre menda za osebne premembe v viših uradnih krogih.

Zunanje države. — Italija. V Rimu je bila 13. t. m. hrupna *rabuka*. Znano je, da se hoče katoliška stranka odsihmal udeleževati (nepolitiških) volitev. Minister Lanza je poslal zavoljo tega prefektom po vsi Italiji okrožnico, v kateri jih opominja, naj bi pazili na početje katoličanov, češ, da hočejo svobodo udušiti. Ta okrožnica je vladine priveržence, gotovo tudi še z družimi pomočki podšuntane, razdražila, da so (v Rimu) rogovilili vpijoč: Nečemo duhovnov, nečemo duhovskih šol, nečemo nobene vere! —

Strašna skrb muči nekatere vlade, sosebno pa italijansko in prusko-nemško, zarad *volitve* prihodnjega papeža. Bismarck sili neki druge vlade, naj bi se v tem oziru kaj dogovorilo. Nekdanji rimsko-nemški, pozneje naš avstrijski cesar, francoski, španjski in (nekdanji) neapolitanski kralj so imeli od starodavnih časov pravico t. i. „ekskluzive“ (to je, pravico, pred volitvijo izreči, da tega ali tega njim nevšečnega kardinala ne bi videli radi izvoljenega za papeža.) Izvrševali so to svojo pravico kot *katoliški* vladarji *katoliških držav*. Daudanes pa je po vseh državah ustava in postavodaja taka, da so države same na sebi *brezverske*; torej so tudi vladarji svoj prejšnji kat. značaj zgubili. Po tem takem ne morejo po ostri pravici več zahtevati stare ekskluzive. Naj manj pa gre ta pravica protestantovskemu cesarju nemškemu, ali pa kralju Viktor Emanuelu, ki je le po krivici postal naslednik kralja neapolitanskega.

Francosko. Rekli smo v listu 1., da se nesrečni Francozi zbirajo, pa da se ne morejo zbrati. To velja o *narodnem zboru* v Versalju. Ves čas, od kar zboruje, omahuje vedno med monarhijo in republiko. Večina (desna stran) je vsa za monarhijo (da bi, namreč, Francija zopet imela kralja

ali cesarja), manjšina pa (levica) hoče republiko. Vendar ni prave edinosti na nobeni strani. Večina šteje tri stranke, katere ste le v tem edine, da „*republike ne*“, v ostalem pa gredó vsaksebi. Eni hočejo nekdanjih legitimnih kraljev (Bourbonov) naslednika, Henrika V., čigar žlahta je pokopana na Kostanjevici v Gorici. Drugi katerega kraljeviča iz mlajše Bourbonske rodovine, ktera se kliče Orleanska. Ta bi bil sin in naslednik kralja Ludov. Filipa, ki je vladal od l. 1830-1848. Tretji Napoleona IV. (sinu Nap. III.) in nekteri celó znabiti Napoleonovega generala Mac-Mahona. Ker so tako razcepljeni, dobiva nasprotna rep. stranka zmiraj večji upliv. Stari, gladki, prekanjeni predsednik Thiers (nekdaj Orleanca Lud. Filipa minister), o katerem se je popred mislilo, da nakloni vlado kteremu Orleancu, postal je sam častilakomen; naslanja se bolj in bolj na levico in je že razločno rekel, da on hoče republiko. Ustava, ki je bila do sedaj *zučasná*, postane v kratkem zatrdna in sicer — *zmerna republika*. Neka stranka med republikanci pa bi raji imela „*rudečo*“ republiko, v kateri bi vladal prenapet liberalizem ali radikalizem, blizo, kakor lansko leto v Parizu, samo znabiti brez petrolija.

Domače novice.

(*Razpis učiteljskih služeb*). V šolskem okraji goriške okolice se s tem razpisujejo sledeče službe:

1. služba nadučitelja-voditelja v šolskih občinah II. verste: Kanal in Črniče, in v šolskih občinah III. verste: Solkan, Miren, Kamnje in sv. Križ;

2. učiteljska služba v šolskih občinah II. verste: Ajdovščina in Rihenberg;

3. podučiteljska služba v šolskih občinah II. verste: Kanal in Črniče, in v šolskih občinah III. verste: Solkan, Miren, Kamnje, in sv. Križ.

Dohodke teh služeb kažejo §§. 22, 30, 32, 33, 36 in 37 deželne šolske postave od 10. marcija 1870.

Prosilci naj svoje prošnje, previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja, najdalje do dne 12. avgusta t. l. vložijo pri dotičnih krajnih šolskih svetovalstvih.

C. k. okrajno šolsko svetovalstvo okolice goriške, v Gorici dne 11. julija 1872.

(*Mestno starešinstvo*) je v seji 13./7 edinoglasno sklenilo, poslati na ministerstvo *rekurs* proti namestništv. razpisu, s kterim ste se potrdili kot veljavni volitvi III. vol. skupšč., ki ju je bilo mestno star. za neveljavni spoznalo. S tem si hoče varovati mestni zbor svojo autonomijo vladi nasproti.

(*Okrajni šolski nadzornik*) za mestni goriški okraj je imenovan g. Iv. Trojanšek, nadučitelj tuk. učit. izobraževališča.

Razne vesti.

— „*Respice finem*.“ Pod tem nadpisom je ravnokar prišla na svetlo knjižica, ki zapopada veliko zanimivega o razmerah starokatoličanov, to je, nizozemskih Jansenistov, s katerimi se skušajo bratiti bavarski starokatoličani. Jansenisti na Holandskem so razkolniki in krivoverci, in štejejo 6000 duš, imajo 26 duhovnov, in 24 cerkev v treh škofijah. Prav za prav se imate šteti le 2 škofiji, ker nima škofija Deventerska nobene cerkve, nobenega duhovna, nobene ovčice, in njen škof je župnik v škofiji Utrechtski. Nadškof Loos, katerega so uni dan bavarski starokatoličani birmavat povabili, je bil izvoljen l. 1858, ali več ko polovica duhovnov ga noče za pravega nadškofa spoznati, ker trdijo, da je bil nepostavno izvoljen. Nizozemski starok. imajo skupno semenišče v Amersfoort-u, ali, ker je ravnatelj nadškofu pokorščino odrekel in ker se odgojenci niso dali od nadškofa posvečevati za mašnike, bil je primoran, drugo semenišče ustanoviti, in obojno sem. ima zdaj dva bogoslovca.

Med Jansenisti na Hol. ne nahajamo nobenega pisatelja, govornika, pesnika in veljavnega moža; oni so podobni veji, ki je od drevesa odlomljena in se mora posušiti.

— *Nova pošta* se napravlja na *Grahovem* v Tominskem okraji.

(Današnjemu listu je pridjana priloga).

— Cerkev ki se je na Dunaju začela zidati leta 1856 v zahvalo, da je bil naš cesar l. 1853 smrti rešen, je letos od zunaj dovršena. Oba zvonika sta bila dodelana l. 1868; drugo leto potem presbiteri; 70. tega stolpki nad stranskimi kapelicami, in lani je bila pokrita. Letos se od zunaj samo čisti in odri odpravljajo. Ta cerkev je eno nar imenitnejših gotičskih del novejših časov; da se pa od znotraj do čistega dovrši, bo treba gotovo še en milijon gold. Do zdaj se je delo naprej vleklo s tem, da se je vsako leto nekaj denara jemalo iz zaloga za razširjenje mesta; ta zalog, ki znaša 18 milijonov gold., ima v rokah minister znotrajnih zadev; ta je pa menda te dni povedal, da iz tega zaloga ne more za cerkev nič več pomagati, ker ima raznih drugih takih dolžnosti, da mu ne bo moč izhajati.

— Umazane in slabe bukve so se te dni v Rimu prodajale in razdajale z namenom, ljudstvu ukrasti vero na Boga s tem, da se vse, kar se tiče vere, sakramentov, molitve itd. zaničuje in zasmehuje. Izpostavljajo se smešne podobe sv. Očeta in njegovega kardinala Antonelli-ja. Med tem, ko se zmiraj zagotavlja, da postave dajajo sv. Očetu popolno prostost in varnost, rogovi se pod roko pa na druge načine proti njim; plačajo, namreč, kake potepuhe, in ukažejo, naj kak hrup kje napravijo; potem jih ulovijo, ter zunanjim vladarjem sporočijo, da so to nekdanji papeževi vojaki, ki se zdaj puntajo in miru ne dajo, plačani od — Jezuitov. En dan je bilo na ta način 5 mrtvih in ranjenih, drugi dan pa 15 mrtvih in hudo ranjenih.

— Kraljevič Asturski, sin odstavljene španske kraljice Izabele, je v šoli na Dunaju, in sicer v Terezijanum-u. Nemškega se je že precej naučil, ker je med prvimi. Z materjo pismeno skoraj vsak dan obuje; ona mu tudi zmiraj dobrih nauk po ravnatelju pošilja; naravnost je temu enkrat sporočila, naj se uči svet sina spoznavati, kakošen je. Še sošolci je zmiraj dober, pohleven, prijazen.

— Naši tolarji kam gredo? Dunajska županija je hotela te dni v imenu mesta poslati hanoveranskim strelcem tisuč tolarjev v dar, ali ni bilo jih dobiti, ne, kjer jih menjavajo, ne, kjer jih kujejo; zvedeli so marveč, da jih celo ne kujejo več. Ni bila druga, kakor poslati po-nje v Berolin. (Zakaj neki se jih kuje samo za zunanje dežele, če jih mi doma nimamo videti?)

— Meteorologične zapisave v Parizu kažejo, da je v tekočem letu že do zdaj nar več dežja padlo v primeri z vsemi leti tega stoletja.

— Kardinali. Umerla sta dva kardinala: Cirillo de Alameda, nadškof v Toledu na Španjskem, 92 let star; in Clarelli-Paracciani, škof v Fraskatih na Rimskem, 73 let star; ostane še 47 kardinalov, namesti 70, kakor bi jih moralo biti po cerkvenih postavah.

— Katoliški misijon srednje Afrike, od zdaj naprej, stoji pod vodstvom misijonskega ustava v Veroni. Predstojnik ali apostolski vikar tega težavnega misijona je apost. misijonar Daniel Comboni.

— Čudna prikazen. Rodilo se je v Trasseri na Laškem 25. jun. dete možkega spola, ki je imelo dve glavi, popolnoma odločeni na edinih prsih; ena je kazala bolj možki obraz, druga bolj ženski. Krščeno je bilo še za časa, ter umrlo; ni bilo pa podobno mrliču, ampak dvema spečima. Mati živi.

— Najden zaklad. Te dni je zunaj mesta Berolina delavec travo sekal. Jezi ga velika krtovina, ktero mu je bil krt tisto noč prej izkopal. Da bi krtu ulovil, razgrebe krtovino in razširi luknjo. Pri tem naleti na trdo stvar, ki se mu zdi kaka rudnina; hitro naprej koplje, in glej, vun potegne sreberen kelh. Nar brz so ga bili tatje po noči tam zagreblji, da bi o priložnosti po-nj prišli.

— „Isonzo“ se je spodtaknil nad nekimi besedami v dopisu „iz goriške okolice“ v št. 2. „Glasu“ govorečem o prihodu Tržičanov 7/7 v Gorico. — Da bi znali naši „Isonzovi“ tovarši dobro slovenski — in škodovalo bi jim ne — bili bi tiste besede tako umeli, kakor jih je umelo uredništvo. Paziti je treba v dopisu na prejšnji stavek in na nasprotje, v katerem stojé pozneje besede „... neki ital. stranki se že lahko dovoli, da si malo srce razhladi z vpitjem: „Viva Garibaldi, viva l' Italia unita!“ Tukaj se nič dejanskega ne trdi, ampak ono vpitje se postavlja tje kot nekaj mogočega („se že lahko dovoli, da“), v tem, ko se enako vpitje na slovenski strani za nemogoče, ker nedovoljivo, ima. — Niti dopisnik tedaj, niti „compileri“ „Glasovi“ niso nič zakrivali, tudi ko bi bilo tu kaj krivice vmes....

S tem pojasnjenjem so podrte zajedljive opazbe „Isonzo“-ve podtikajoče nanu „hudobijo in nesramnost.“ Kar se pa tiče očitanja,

da „Glasovi“ „compileri“ ne znajo sleči svoje „nатурale vezzeza“, naj opomnimo tole: Oprti na zanesljive priče obnašanja nekterih Vaših tržaskih gostov (7. jul. t. l., na cesti proti železnici) smemo reči: Če je komu na naši strani surovost prirojena, je na Vaši pa pri marsikom prigojena. —

Gospodarske stvari.

O goriški zastavljarnici in hranilnici.

(Konec).

Poprej dokazane številke so nam živ dokaz, da zaupanje do hranilnice pri ljudeh od leta do leta bolj raste; to pa le od tiste dobe, v kateri je bilo gospodarstvo ugotovljeno, in od kadar so se začeli letni računi redno po celi deželi razpošiljati. Nekdanja deželna lista „Umni Gospodar“ in „Domovina“ sta prva podučevala naše ljudstvo o hranilnici goriški.

Gledé pa na to, da se bodo za naprej ne le letne temu sproti tudi mesečne operacije tega zavoda v „Glasu“ redno priobčevale, in gledé dalje na to, da je skerbništvo z namenom, našemu ljudstvu v narodnem oziru tudi dejansko ustreči, sprejelo v službo poštenega domačina, gospod Štefana Klemenčič-a, ki je slovenščini popolnoma kos, je zaradi vsega tega res na vse strani koristnemu zavodu tudi za v prihodnje še večí razvitek zagotovljen.

Tudi hočemo redno sporočevati, kedaj bode kaka javna dražba zapadlih zastav, koliko denarja bode pripravljenega za izposojevanje na zemljišča in hiše, bodisi koj, ali o določenem času, in kaj morajo početi oni, ki želijo kak kapital na posodo vzeti i. t. d. Sploh imam mnogo tvarine v pospeševanje blagostanja naše premile domovine, ako mi blagovoljno pustite v „Glasu“ kaj prostora. *) Za sedaj z Bogom!

Stan zemljiščno-odveznih obligacij poknežene grofje Goriške in Gradišanske v prvi polovici t. l.

O začetku leta, dne 1. januarja 1872. je znašala vrednost vseh že izdanih obligacij še 1052380 gl. st. den. in od 1. januarja do konca junija t. l. je bilo na novo izdanih za 5330 „

od skupnega zneska se 1057710 „ jih je odpadlo za 1409 „ ki so bile izsrečkane dne 31. oktobra 1871.

Dne 1. julija t. l. jih je bilo še med ljudstvom za 1043710 star den., in od teh spada na moralna društva 370 oblig. s črko A. za 688560 gl. st. den.

druge s kuponi so proste in jih je:

67 obl. po	50 gl. st. den. za	3350	„
268	100	26800	„
52	500	26000	„
199	1000	199000	„
20	5000	100000	„

Razun omenjenih ste še: štev. 685 za 100 gl. in štev. 30 za 500 gl.; te dve obligaciji se bili že izsrečkani, in ne donašate več obresti. Obligacije s kuponi se vedno lahko prodajo; kup jim je okoli 95 %.

Smešnica in resnica.

(Sv. Ignaci in Neptun). Na Travniku v Gorici imamo dve podobi sv. Ignacija Lojol., eno nad vel. vrati farne cerkve tega svetnika, drugo na visokem spominskem stebru nasproti kosarnskim vratom. Predpreteklo nedeljo (7/7) vjamem iz govora neke jako priproste ženiце te-le besede: „... sv. Ignaciju so vzeli krono z glave...“ „Kaj, kaj“? vprašam urno. Odg: „Sv. Ignaciju so sneli krono z glave.“ — Ker so imeli priti tržaski telovadci goriške pozdravit, in ker hudobni jeziki trdijo, da te ljudje niso vsi posebno pobožni, marveč, da je marsikteri „libero pensatore“ med njimi, mislim si:

*) Kaj takim rečem ne bi puščali prostora? Vr.

Kaj, ko bi šlo tu za kako demonstracijo!? Saj je znano, da sv. Ignaci je dandanes nekterim najljubši svetnik. Prašam torej dalje ženico: „Pa kateremu sv. Ignaciju so krono vzeli?“ Odg. „Tistemu na fontani.“ Tu se mi je odvalil kamen od srca. Sneli so bili namreč krono Neptunu *) na vodometu, ker so delali priprave za razsvitljenje. — Resno v tej smešnici je to, da je imela uboga ženica Neptuna za sv. Ignacija.

Listek.

O prepovedanih knjigah. **)

(Spisal prof. Kociancič.)

A. O prepovedanih knjigah sploh.

Vsako dobro uredjeno društvo ima pravico, vse zapovedati svojim družbenikom, kar društveni namen pospešuje, in vse prepovedati, kar mu nasprotuje. Katoliška cerkev, kot naj večja družba na svetu, od samega Boga ustanovljena, mora tedaj tudi to pravico in oblast imeti. Ali bomo morebiti terdili, da državna oblast zamore sebi nasprotne spise odstranovati, zatirati, prepovedovati, Jezusova cerkev pa da te oblasti, te pravice nima?

Cerkev je tudi v resnici, od prvega svojega obstanka, do današnjih časov, to oblast v djanji skazovala, in vse to, kar veri in dobremu zadržanju škodi in nasprotva, svojim vernim sinom prepovedovala. Poslušajmo, kaj slavni v. Moy (glej Wetzer und Welte, Kirchenlexikon, pod besedo *Index*) o tem govori: ***) „Človeški rod živi prav za prav le o resnici; saj človeka loči od živali to, da s svojim umom resnico spoznava; ravnati se pa po resnici ali pravici, je, kar društvo, in tedaj človeški rod vkup derži. Zato se skrivajo tudi človeške strasti pod zunajno odejo resnice in pravice, da se drugim prikupijo v dosego samopašnih svojih namenov; ako se hoče pa človeška družba ohraniti, da ne propade, mora ta odeja, kar je le mogoče hitro, odpraviti se, da se zvižaja spozna, in resnica zmaga. Za to skrbeti pa je pred vsem drugim naloga in dolžnost Jezusove cerkve, kateri je božje razodenje v varstvo izročeno, in ji zastran tega tudi sveti Duh vedno na strani stoji. Cerkev je to nalogo vselej spolnovala, ter je posebno pazila na knjige, v katerih se zgodbe ali nauki, ki se na odrešenje nanašajo, ali napak pripovedujejo in učé, ali tajé in zasmehujejo, ali krivi nauki razkladajo, in se človeškim strastim potuha daje: in si je prizadevala, ali razkriti vernim, kar je v njih lažnjivega, neresničnega in škodljivega, ali pa ubraniti, da se take nevarne knjige niso med vernimi širile, ktere bi jim bile v spotiko. Cerkev je ravnala in ravna v tej reči tako, kakor umen zdravnik, ki vé, da so nektare jedi bolniku škodljive; on pravi bolniku: te in te jedi ti škodijo, in bolnik, ako želi ozdraveti, se varuje jih užiti. Ako se pa bolnik sam ne more zderževati, ker je ali slaboumen, ali pa si noče pritergati ničesar, kar mu dopada, skerbijo za-nj tisti, ki so mu v varstvo odločeni, da ne dobí reči, ki bi mu na zdravju škoditi utegnile.

Nekdaj so tudi cesarji za to skrbeli, od kar so se pokristjanili. (Zallwein, Princ. jur. can. T. I. quaest. IV. c. 2. §. 5.) Vendar pa je imel pred vsini to skerb zmirom On, ki je bil od Boga postavljen poglavar cerkve božje, to je, papež, čegar poglavitni namen je, ohraniti edinstvo cerkve, odpravljati razkolništva in krive vere, in vsemu se v bran staviti, kar meri v pogubo Kristusove vere in cerkve same. Ko se je tedaj v teku let število slabih ali nevarnih knjig množilo, zato je že papež Gelazij I. (492—496) v cerkvenem zboru v Rimu naznanil tiste knjige, „kterih se imajo katoličani varovati“ (C. 3. Dist. XV.) Po tem zgledu so se ravnali Gregori IX. in drugi papeži, kateri so si na vso moč prizadevali, ubraniti, da se take knjige niso brale in ne razširjale. (Zallwein l. c.) Ali taki posamezni in začasni opomini papežev, in njih ukazi v enakih zadevah, niso mogli biti več zdatni in zadostni potem, ko se je v 15. stoletji iz dolzega spanja in mertvila človeški duh prebudil, ter klasičke studije ljubiti in objemati začel; posebno pa ko se je bil tisk iznašel, in kmalo po tem Martin Luter na Nemškem rogovolil, in so se knjige vsake baže na tisoče spisovale, na svetlo izdajale in željno prebirale. Zato je občni cerkveni zbor v Tridentu 26. februarja 1562, v 18. sti seji odločil to le: „Ker je zbor zapazil, da so se sumljive, in škodljive knjige, ki učé krive vere, ali sicer verne motijo, in se povsod po svetu širijo, odveč pomnožile; za česar voljo

„je cerkvena oblast v Rimu in zunaj Rima že mnogokrat z veliko gorečnostjo veliko si prizadela, pretečo nevarnost odpraviti, in je vendar ni mogla popolnoma odstraniti: zato misli, da se ta stvar posebnemu odboru škofov v pretres izroči, kaj je zastran presojevanja knjig storiti, ki imajo o svojem času v tem zboru poročavati; zato da zamore potem zbor ložej od kristjanske resnice ločiti, kot plevel od pšenice, vse tuje in napačne nauke, ter da se zamore zdatno posvetovati in konečno odločiti, kar zamore naj lože in poprej vznemirjevane vesti veliko njih pomiriti, in to stvar popolnoma dognati.“ Zbor ni ob enem zagotovil, da je pripravljen zaslišati vse tiste, kateri menijo, da je namenjeno pretresovanje tega vprašanja zastran knjig in njih presojevanja kaj zadeva. Vsled tega odloka so izvolili papeževi poslanci po zborovi želji osemnajst škofov v izdelovanje imenika prepovedanih knjig („Index librorum prohibitorum“), kateri so bili pooblašeni, k temu pretresanju poklicati tudi niže duhovnike; sploh je bilo tem škofom na voljo dano, v ta namen storiti vse, kar se jim potrebno ali koristno zdi. Odbor je to delo v resnici prevzel; ker je bilo pa preveliko število od njih zaznamujenih knjig, ni vendar mogel zbor vsako knjigo posebej presojevati; zato je bilo v poslednji, to je, petindvajseti seji sklenjeno, naj bi odbor vso razpravo papežu prepustil, da on delo dožene in svetu oznani (Pallavicini hist. conc. Trid. lib. XV. c. 18. 19.) Tako se je tudi zgodilo, in Pij IV. je prvi „Index“ na svetlo dal (Constitut. Dominici, leta 1564.), in ta index se navadno imenuje *Tridentinski Index*. Papež Klement VIII. mu je še nekaj pridjal, kar je sploh pod imenom *Appendix Indicis Tridentini* (doklada k Tridentinskemu imeniku) znano. Od tistih časov je bilo dokaj družih knjig, ki so bile od cerkve kot nevarne spoznane, prepovedanih, in ki so se imeniku pridevale, ki se je tako pomnožen mnogo krat vnovič na svetlo spravljaj. *)

(Dalje prih.)

Tržna cena žita 18. julija 1872.

Pšenica (kaznanik)	gl.	3 s. 40
Tursica	„	2 „ 70
Ječmen	„	3 „ 40
Rež	„	2 „ 45
Oves	„	1 „ 38
Fizol	„	— „ —
Seno (cent)	„	1 „ 20
Slama	„	1 „ 22

Borsni kurzi na Dunaji 18. julija.

Državne oblig. v srebru	gl.	70 s. 82
„ „ papirju	„	61 „ —
Posojilo leta 1860	„	— „ —
Napoleon d'or	„	8 „ 86
Cekini	„	5 „ 32
Adžjo srebra	„	108 „ 45

*) Naj novejša izdava *Imenika* meni znana je od leta 1862. Naslov ima ta-le: *Index librorum prohibitorum. Editio novissima. Neapoli 1862.*

Oznaničnik.

Dobre puše.

Damast-Lefoucheux dvocevka velja 30, 33, 35, 38, 40, 45, 50, 60, 70, 80, 90, 100 gl.

Damast-Percussion: 18, 23, 27, 30, 40, do 50 gl.

Železne Percussion dvocevke: 11:80, 12:50, 14, 16, do 18 gl.

Železne cele ali pol v lesu, enocevne 6:80, 7, 7:50, do 8 gl.

Revolverji šestcevni, ki se sami sprožijo, 7, 9, 12, m/m 8:40, 10:40, 12:80, 16, 18, 22, do 30 gl.

Tercerol-samokresi dve-in enocevni: 1:20, 2, 3, 4, do 8 gl.

Patrone vsake baže, po nizkej fabriški ceni se po poštnem povzetju (Nachname) razpošiljajo.

Matej Soršak

v Kropu na Gorenškem
(Oberkrain.)

*) Neptun je starorimski (ajdovski) bog morja in vodā. Pts.

**) Obračamo posebno pozor p. n. občinstva na sledeči spis. Ured.

***) Kdor želi več o tem zvedeti, naj bere S. Alphonsi M. de Ligorio *Theol. mor.* ki na več mestih od te stvari govori; posebno pa je priporočevanja vredno delce slavnega Dr. Jož. Fessler-ja, pod naslovom: *Das kirchliche Bücherverbot.* Wien 1858. (Gerold).